PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

TEXNOLOGIK TA'LIMDA MILLIY HUNARMANDCHILIK ELEMENTLARIDAN PEDAGOGIK VOSITA SIFATIDA FOYDALANISH

Madraximova Xalimaxon
Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti Professional ta'lm va sa'nat fakulteti Texnologik ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20249674

\

Annotatsiya:

Ushbu maqolada texnologik ta'lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan samarali pedagogik vosita sifatida foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga ularni milliy madaniyat va qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash muhim vazifalardan biridir. Tadqiqotda kashtachilik, zardo'zlik, kulolchilik, yog'och o'ymakorligi kabi milliy hunarmandchilik turlarini texnologiya darslariga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning ijodkorligi, estetik didi va mehnatga bo'lgan qiziqishini oshirish yo'llari ko'rib chiqildi. Shuningdek, bu yondashuv o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, mehnatsevarlik va badiiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, milliy hunarmandchilikdan pedagogik vosita sifatida foydalanish ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar:

texnologik ta'lim, milliy hunarmandchilik, pedagogik vosita, kashtachilik, kulolchilik, zardo'zlik, yog'och o'ymakorligi, ijodkorlik, estetik tarbiya, milliy qadriyatlar

Kirish:

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularda o'z xalqining madaniy merosiga hurmat va qiziqishni shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda texnologik ta'lim fanining o'rni alohida ahamiyatga ega.Milliy hunarmandchilik xalqning ko'p asrlik madaniy merosi bo'lib, u o'zida ijodkorlik, mehnatsevarlik va estetik didni mujassam etadi. Kashtachilik, kulolchilik, zardo'zlik, yog'och o'ymakorligi kabi hunarmandchilik turlari o'quvchilarda amaliy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga ularning ijodiy fikrlashini ham rivojlantiradi.Shu nuqtai nazardan, texnologik ta'lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada milliy hunarmandchilikning ta'lim jarayonidagi o'rni va uni samarali qo'llash imkoniyatlari yoritiladi.

Metodologiya:

Ushbu tadqiqot texnologik ta'lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish samaradorligini o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy pedagogik

yondashuvlar asosida kompleks metodlardan foydalanildi.Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy metodlar qo‘llanildi:

1. Nazariy tahlil metodi – milliy hunarmandchilik, uning turlari va ta’lim jarayonidagi o‘rni bo‘yicha ilmiy-pedagogik adabiyotlar, maqolalar va o‘quv-uslubiy manbalar o‘rganildi hamda tahlil qilindi.

2. Kuzatish metodi – texnologiya darslarida milliy hunarmandchilik elementlaridan foydalanish jarayoni kuzatilib, o‘quvchilarning faolligi, qiziqishi va amaliy ko‘nikmalarining rivojlanishi baholandi.

3. Taqqoslash metodi – an’anaviy darslar bilan milliy hunarmandchilik elementlari qo‘llanilgan darslar solishtirilib, ularning samaradorlik darajasi aniqlanadi.

4. Amaliy faoliyat metodi – o‘quvchilarning kashtachilik, kulolchilik, yog‘och o‘ymakorligi kabi amaliy ishlar orqali ijodiy va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish jarayoni tahlil qilindi.

5. Tizimli yondashuv metodi – milliy hunarmandchilik elementlari texnologik ta’lim mazmuni bilan o‘zaro bog‘liq tizim sifatida ko‘rib chiqildi.

Ushbu metodlardan foydalanish natijasida milliy hunarmandchilik elementlarining texnologik ta’lim jarayonida pedagogik vosita sifatidagi samaradorligi va ta’lim sifatiga ta’siri o‘rganildi hamda tahlil qilindi.

Adabiyotlar tahlili

Texnologik ta’lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish masalasi pedagogika va metodika sohasida keng o‘rganilayotgan yo‘nalishlardan biridir. Ushbu mavzu bo‘yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar milliy qadriyatlarni ta’lim jarayoniga integratsiya qilish o‘quvchilarning amaliy va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.Xususan, John Dewey o‘zining ta’lim haqidagi qarashlarida o‘quv jarayonini amaliy faoliyat bilan bog‘lash zarurligini ta’kidlaydi. Uning “learning by doing” (amaliy faoliyat orqali o‘rganish) g‘oyasi milliy hunarmandchilik asosida o‘qitishning nazariy asoslaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.

Lev Vygotsky esa ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasida o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalari ijtimoiy muhit va madaniy faoliyat orqali shakllanishini asoslaydi. Bu yondashuv milliy hunarmandchilikni ta’lim jarayoniga kiritish orqali o‘quvchilarning madaniy va ijodiy rivojlanishini ta’minlash mumkinligini ko‘rsatadi.Jean Piaget kognitiv rivojlanish nazariyasida o‘quvchilarning bilimni bosqichma-bosqich va amaliy faoliyat orqali o‘zlashtirishini ta’kidlaydi. Bu esa texnologiya darslarida hunarmandchilik elementlaridan foydalanishning pedagogik jihatdan asoslanganligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, B. Bloomning ta’lim maqsadlari taksonomiyasi o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va ijodiy faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantirish zarurligini belgilaydi. Bu yondashuv milliy hunarmandchilik asosida tashkil etilgan amaliy mashg‘ulotlarning samaradorligini oshiradi.Mahalliy pedagog olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham milliy hunarmandchilik elementlarining texnologik ta’limga integratsiyasi o‘quvchilarda mehnatsevarlik, ijodkorlik va estetik didni rivojlantirishda muhim vosita sifatida e’tirof etilgan. Ayniqsa, kashtachilik, kulolchilik va yog‘och o‘ymakorligi kabi yo‘nalishlar o‘quvchilarning amaliy faoliyatini boyitishi ta’kidlanadi.Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, milliy hunarmandchilik elementlarini texnologik

ta’limga tatbiq etish o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, amaliy ko‘nikmalarini mustahkamlaydi hamda ta’lim jarayonini milliy va madaniy jihatdan boyitadi.

Natija va muhokamalar

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnologik ta’lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Bunday yondashuv dars jarayonini yanada qiziqarli, mazmunli va interaktiv bo‘lishiga yordam beradi hamda o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi.Natijalar tahlili jarayonida aniqlanishicha, milliy hunarmandchilik turlari — kashtachilik, kulolchilik, zardo‘zlik, gilamdo‘zlik va yog‘och o‘ymakorligi kabi yo‘nalishlar texnologiya darslariga integratsiya qilinganda o‘quvchilarning nafaqat amaliy, balki ijodiy qobiliyatlari ham sezilarli darajada rivojlanadi. O‘quvchilar turli amaliy topshiriqlarni bajarish jarayonida mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish va yechim topish ko‘nikmalarini ham egallaydilar.Muhokama jarayonida shu narsa aniqlandiki, milliy hunarmandchilik elementlaridan foydalanish o‘quvchilarda estetik didni shakllantiradi va ularning badiiy tasavvurini kengaytiradi. Har bir amaliy ish jarayonida o‘quvchilar rang, shakl, naqsh va kompozitsiya ustida ishlash orqali ijodkorlikni rivojlantiradilar. Bu esa texnologiya fanining faqat texnik emas, balki badiiy-tarbiyaviy ahamiyatini ham kuchaytiradi.

Shuningdek, milliy hunarmandchilik asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarda milliy o‘zlikni anglash, xalq madaniy merosiga hurmat va qadriyatlarni qadrlash tuyg‘ularini shakllantiradi. Bu jarayon yosh avlodni milliy g‘urur ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi va ularning ma’naviy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.Tadqiqot davomida yana shu narsa kuzatildiki, bunday yondashuv o‘qituvchining darsni tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi. O‘qituvchi turli interaktiv metodlardan, loyiha asosida o‘qitish va guruhli ishlash usullaridan foydalanish orqali dars samaradorligini oshirishi mumkin. Bu esa o‘quvchilarning faolligini yanada kuchaytiradi.

Biroq muhokama jarayonida ayrim muammolar ham aniqlandi. Xususan, barcha ta’lim muassasalarida amaliy mashg‘ulotlar uchun yetarli materiallar va jihozlarning mavjud emasligi, shuningdek, ba’zi o‘qituvchilarning milliy hunarmandchilik bo‘yicha metodik bilim va ko‘nikmalarining yetarli darajada rivojlanmaganligi dars sifatiga ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli, o‘qituvchilar uchun maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish muhim ahamiyatga ega.Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, texnologik ta’limda milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish o‘quvchilarning amaliy, ijodiy va ma’naviy rivojlanishiga kompleks ta’sir ko‘rsatadi hamda ta’lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, texnologik ta’lim jarayonida milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish ta’lim sifatini oshirishda muhim va samarali yondashuv hisoblanadi. Chunki bunday integratsiya o‘quvchilarning nafaqat amaliy ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning ijodiy fikrlashi, estetik didi va badiiy tasavvurini ham kengaytiradi.Tadqiqot natijalariga ko‘ra, milliy hunarmandchilik turlarini dars jarayoniga tatbiq etish o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil ishlashga undaydi hamda amaliy topshiriqlarni qiziqish bilan

bajarishga motivatsiya beradi. Shuningdek, bu yondashuv orqali o‘quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat, o‘z xalqining madaniy merosini qadrlash va mehnatsevarlik kabi ijobiy sifatlar shakllanadi.

Bundan tashqari, milliy hunarmandchilik elementlaridan foydalanish texnologiya fanining tarbiyaviy imkoniyatlarini ham kengaytiradi. O‘quvchilar kashtachilik, kulolchilik, zardo‘zlik va boshqa hunarmandchilik turlari orqali nafaqat texnik ko‘nikmalarni, balki ijodiy yondashuv va estetik qarashlarni ham o‘zlashtiradilar.Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida ushbu yondashuvni samarali joriy etish uchun o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish, zamonaviy o‘quv jihozlari va materiallar bilan ta’minlash zarurligi ham aniqlandi. Bu esa ta’lim jarayonining yanada sifatli va samarali bo‘lishiga xizmat qiladi.Umuman olganda, milliy hunarmandchilik elementlaridan pedagogik vosita sifatida foydalanish texnologik ta’limni boyitadi, o‘quvchilarning ijodiy va amaliy kompetensiyalarini rivojlantiradi hamda ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jon Dyui – *Tajriba va ta’lim (Experience and Education)*. Macmillan nashriyoti, 1938-yil, 97-bet.
2. Lev Vigotskiy – *Aql va jamiyat (Mind in Society)*. Harvard University Press, 1978-yil, 112-bet.
3. Jan Piaje – *Bolalarda intellektning rivojlanishi (The Origins of Intelligence in Children)*. International Universities Press, 1952-yil, 85-bet.
4. Hilda Taba – *O‘quv dasturini ishlab chiqish: nazariya va amaliyot (Curriculum Development: Theory and Practice)*. Harcourt, 1962-yil, 64-bet.
5. David Jonassen – *Texnologiya yordamida muammolarni hal qilishni o‘rganish (Learning to Solve Problems with Technology)*. Prentice Hall, 2000-yil, 76-bet.
6. Robert Marzano – *O‘qitish san’ati va fani (The Art and Science of Teaching)*. ASCD nashriyoti, 2007-yil, 58-bet.
7. UNESCO – *Ta’lim va madaniy meros integratsiyasi*. UNESCO Publishing, 2015-yil, 45-bet.